

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA JAMOAVIY O'YINLARNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Yusufjonova Zebo Muzaffar qizi
Qo'qon Universiteti Andijon Filiali
Iqtisodiyot va Pedagogika fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
BT_24-01-guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida jamoaviy o'yinlarning pedagogik, psixologik va ijtimoiy ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Jamoaviy o'yinlar o'quvchilarda hamkorlik kompetensiyasini shakllantirish, kommunikativ madaniyatni rivojlantirish hamda ijtimoiylashuv jarayonini jadallashtirishning samarali vositasi ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, jamoaviy o'yin, hamkorlik kompetensiyasi, ijtimoiylashuv, interfaol metod, pedagogik texnologiya.

Annotation : This article analyzes the pedagogical, psychological and social significance of team games in primary education. It substantiates that team games serve as an effective means of developing cooperation competence, communicative culture and accelerating socialization processes among primary school students.

Keywords: primary education, team games, cooperation competence, socialization, interactive methods, pedagogical technology.

Аннотация : В статье рассматривается педагогическое, психологическое и социальное значение командных игр в системе начального образования. Обосновывается, что командные игры являются эффективным средством формирования навыков сотрудничества, развития коммуникативной культуры и ускорения процесса социализации младших школьников.

Ключевые слова: начальное образование, командные игры, сотрудничество, социализация, интерактивные методы, педагогическая технология.

Bugungi ta'lim tizimi o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki ijtimoiy kompetensiyalarni ham shakllantirishni talab etadi. Hamkorlikda ishlash, o'z fikrini asoslash, boshqalar fikrini hurmat qilish kabi ko'nikmalar jamiyatning zamonaviy ehtiyojlaridan kelib chiqadi. Shu bois boshlang'ich ta'lim bosqichidayoq jamoaviy faoliyat elementlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish dolzarb pedagogik vazifa hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmonida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va o'quvchilarda jamoada ishlash madaniyatini shakllantirish zarurligi qayd etilgan (1). Bu esa jamoaviy o'yinlarni metodik jihatdan asoslangan holda qo'llashni taqozo etadi.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim davri bolaning intellektual va ijtimoiy shakllanish bosqichidir. Mazkur davrda o'quvchi atrof-muhit bilan faol muloqot qiladi, ijtimoiy rollarni o'zlashtiradi va o'z shaxsiy "men"ini shakllantira boshlaydi. Agar ta'lim jarayoni individual faoliyat bilan cheklanib qolsa, bolada ijtimoiy ko'nikmalar yetarli darajada rivojlanmaydi. Shu sababli boshlang'ich sinf darslarini hamkorlik va jamoaviy faoliyat asosida tashkil etish metodik jihatdan maqsadga muvofiqdir.

Jamoaviy o'yinlar ta'lim jarayonida tabiiy psixologik ehtiyoj — o'yin orqali o'rganish mexanizmini ishga soladi. Bola o'yin jarayonida o'zini erkin his qiladi, tashabbus ko'rsatadi va ijodiy fikrlaydi. Bu esa bilimni chuqurroq va barqarorroq o'zlashtirishga olib keladi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida jamoaviy o'yinlar bolaning ijtimoiy, psixologik va kognitiv rivojlanishi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ular ijtimoiy rollarni o'zlashtirish, hamkorlik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi (7). Shuningdek, pedagogik tadqiqotlar jamoaviy o'yinlarning o'quvchilarning muammolarni birgalikda hal qilish, tashabbuskorlik, ijtimoiy moslashuvchanlik va jamoada mas'uliyatni his qilish

ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi (9). Ushbu yondashuvlar boshlang'ich ta'limda jamoaviy o'yinlarni interfaol pedagogik metod sifatida tizimli va maqsadli qo'llashning ilmiy asosini ta'minlaydi.

- **Jamoaviy o'yinlarning nazariy-pedagogik mohiyati**

Jamoaviy o'yinlar pedagogik jarayonda ko'p funksiyali didaktik vosita sifatida namoyon bo'ladi (5). Ular ta'limiy, rivojlantiruvchi va tarbiyaviy vazifalarni bir vaqtning o'zida bajaradi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'yin faoliyati bolaning psixik rivojlanish mexanizmlariga mos keladi va o'quv jarayonini tabiiylashtiradi (2). Didaktik nuqtai nazardan jamoaviy o'yinlar bilimlarni mustahkamlash, muammoli vaziyatlarni modellashtirish, o'quvchilarni mustaqil xulosa chiqarishga undash va tafakkurning tahliliy-sintez operatsiyalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ayniqsa, kompetensiyaviy yondashuv sharoitida ular nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini beradi (9). Shu tarzda, jamoaviy o'yinlar o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi.

- **Psixologik ta'siri**

Boshlang'ich yoshdagi bolalarda emotsional idrok va ijtimoiy sezgirlik faol shakllanadi. Jamoaviy o'yinlar shu jarayonni tabiiy muhitda qo'llab-quvvatlaydi (7). O'yin jarayonida bola o'z hissiyotlarini boshqarishni, muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikni qabul qilishni, jamoa manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo'yishni va empatiya ko'nikmalarini rivojlantirishni o'rganadi. Shu bilan birga, sinfda sog'lom raqobat o'rnini hamkorlik egallaydi, bu tashvish darajasini kamaytiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi (2). Jamoaviy o'yinlar bolalarda ijobiy psixologik muhitni yaratadi va tashabbuskorlikni rag'batlantiradi.

- **Ijtimoiylashuvdagi roli**

Ijtimoiylashuv – shaxsning jamiyat qadriyatlarini o'zlashtirish jarayonidir. Boshlang'ich ta'lim davrida jamoaviy o'yinlar o'quvchilarga ijtimoiy rollarni sinab ko'rish, yetakchilik va ijrochilik funksiyalarini bajarish, kelishmovchiliklarni murosaga keltirish imkonini beradi (4). Shu jarayonda shakllanadigan asosiy ijtimoiy kompetensiyalar: kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy moslashuvchanlik, jamoada mas'uliyatni his qilish, murosaga kelish madaniyati va yetakchilik ko'nikmalaridir.

Bu ko'nikmalar o'quvchining kelajakdagi ta'lim bosqichlari va jamiyat hayotida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga tayyorlaydi.

- **Ta'lim samaradorligiga ta'siri**

Hamkorlik asosidagi o'qitish o'quvchilarning akademik natijalarini oshiradi (9). Jamoaviy o'yinlar motivatsiyani kuchaytiradi, darsga qiziqishni oshiradi va bilish jarayonini faollashtiradi. O'quvchilar bir-biriga tushuntirish orqali bilimni mustahkamlaydi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tarzda, bilim chuqurroq o'zlashtiriladi va uzoq muddatli xotirada saqlanadi (8). O'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi va moderator rolini bajaradi, shuning uchun jamoaviy o'yinlar pedagogik jarayonni samarali qiladi.

- **Jamoaviy o'yinlarni samarali tashkil etish shartlari**

Jamoaviy o'yinlarning samaradorligi ularni to'g'ri tashkil etishga bog'liq. Pedagogik shartlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: guruhlarni psixologik moslik asosida shakllantirish, har bir o'quvchining faol ishtirokini ta'minlash, vazifalarni aniq taqsimlash, baholashda individual va jamoaviy natijalarni hisobga olish, o'qituvchining yo'naltiruvchi va moderator rolini bajarishi (6). Shu sharoitda jamoaviy o'yinlar shaxs rivojlanishini jadallashtiruvchi va ta'lim jarayonini boyituvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi.

- **Motivatsion va axloqiy ahamiyati**

Jamoaviy o'yinlar ichki motivatsiyani shakllantiradi, chunki o'quvchi natijani jamoa yutug'i sifatida qabul qiladi va mas'uliyat tuyg'usi rivojlanadi (3). Shu bilan birga, o'yin jarayonida halollik, adolat, hurmat va mas'uliyat kabi axloqiy qadriyatlar amaliy faoliyat orqali egallanishi, shaxsiy fazilatlarni shakllantiradi. Boshlang'ich ta'limda ta'lim va tarbiya integratsiyalashgan tarzda amalga oshadi, jamoaviy o'yinlar esa bu jarayonni samarali vosita sifatida uyg'unlashtiradi (1).

XULOSA

Yuqorida keltirilgan nazariy tahlillar va ilmiy qarashlar asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, boshlang'ich ta'lim jarayonida jamoaviy o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadi, chunki mazkur faoliyat turi bilimlarni mustahkamlash, tafakkurni

rivojlantirish, ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish va emotsional barqarorlikni ta'minlash kabi bir nechta pedagogik vazifalarni bir vaqtning o'zida amalga oshiradi. Shunday ekan, boshlang'ich ta'lim amaliyotida jamoaviy o'yinlardan tizimli, maqsadli va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshirish, ularni ijtimoiy jihatdan moslashuvchan va hamkorlikka tayyor shaxs sifatida shakllantirish hamda ta'lim sifatini yuksaltirishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilishi lozim.

1. FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-son Farmoni, 2022.
3. Piaget J. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1969.
4. Yo'ldoshev J.G. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar. – Toshkent, 2019.
5. Karimova V.M. Bola shaxsining ijtimoiylashuvi jarayonida jamoa faoliyatining roli. – Toshkent, 2020.
6. Hasanboyeva O.U. Pedagogika. – Toshkent, 2017.
7. Raxmonov Sh., Saidov U. Boshlang'ich ta'limda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish metodikasi. – Toshkent, 2018.
8. Vygotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva, 1984.
9. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
10. Johnson D.W., Johnson R.T. Cooperative Learning: Theory and Practice. – Boston, 1999.
11. Jo'rayeva T.U., Yuldasheva D.T. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida jamoaviy ishlash ko'nikmasini shakllantirish yo'llari". Central Asian Journal of Academic Research, 2025.